

İbadet telâfileri: Kefaretler

Necati Bey: “Oruç ve yeminden doğan kefareti borçlarını tek bir yoksula vermek mi doğrudur, yoksa birden fazla yoksulu gözetmek mi? Kefareti başka türlü ödeme imkânı var mıdır?”

Ramazan orucunu bilerek bozmanın kefareti de, yemini bilerek bozmanın kefareti de nas ile yani âyet ve hadisle sabit olmuştur. Rakamlar ve adetler vahye dayalıdır. Bu açıdan, kefareti verirken bu rakamlara ve adetlere riâyet etmek önemlidir. İlgili nasları hatırlayalım:

* Ramazan ayında bilerek oruç bozan bir kişiye Peygamber Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâm önce, “Bir köle azad edecek kadar mal bulabilir misin?” buyurdu. Adam buna: “Hayır!” dedi.

Allah Resûlü Aleyhissalâtü Vesselâm daha sonra: “Peş peşe iki ay oruç tutabilir misin?” buyurdu. Adam buna: “Hayır!” dedi.

Resûl-i Ekrem Efendimiz Aleyhissalâtü Vesselâm bu defa: “Altmış yoksulu yedirecek kadar erzak bulabilir misin?” buyurdu. Adam buna da: “Hayır!” diye cevap verdi.

Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm’a o sırada hurma yaprağından örülmüş ve içi hurma ile dolu bir sepet getirilmişti. Peygamber Efendimiz (asm) o sepeti adama verdi ve: “Bunu sadaka olarak dağıt!” buyurdu.

Adam bu defa: “Bizden daha yoksul birine mi vereceğim? Allah’a yemin ederim ki, bu kara taşlı toprağın üstünde bu hurmalara benim ailemden daha muhtaç bir aile yoktur!” dedi.

Resûl-i Ekrem Efendimiz (asm) mübarek ön dişleri görününceye kadar güldü. Ve sonra:

“Git de onları çoluk çocuğuna yedir!” buyurdu.¹

Bu hadiste bizimle ilgili olan hüküm ilk üç maddede geçmiştir. Yani Ramazan orucu ile ilgili kefareti bulunan kimse önce gücü yetiyorsa ve varsa bir köleyi satın alıp hürriyetine kavuşturmalıdır. Buna gücü yetmiyorsa veya (günümüzde olduğu gibi)

hürriyetine kavuşturacak köle bulamamışsa, peşpeşe iki ay oruç tutmalıdır. Buna da güç yetiremiyorsa bu defa diğer bir çözüm yolu olarak, her bir güne bedel bir yoksula sabah akşam doyurmak ölçüsünde yiyecek vermelidir. Yani toplam altmış yoksula sabah akşam doyuracak şekilde karşılığını vermektir.

Bu sırayı gözetmek Hanefî, Hanbelî ve Şafiî mezheplerine göre vaciptir. Malikî mezhebine göre ise kişi bunlardan dilediğini tercih etmekte serbesttir.

İslâmiyet köle âzâd etmeyi ibadet dilinin içine koymak sûretiyle zaman içerisinde köleliği kaldırmıştır. Günümüzde oruç kefareti bulunanlar, durumlarına göre diğer iki şıktan birini seçmelidirler. Eğer peş peşe iki ay oruç tutmaya güç yetiremiyorlarsa, her bir gün için bir yoksula yiyecek verme şıkkını tercih edebilirler.

* Yeminin kefareti ise şu âyette bildirilmiştir: “Allah, kasıtsız olarak ağzınızdan çıkıveren yeminlerinizden dolayı sizi sorumlu tutmaz, fakat bilerek yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutar. Bunun da kefareti, ailenize yedirdiğiniz yemeğin orta hallisinden on fakire yedirmek yahut onları giydirmek yahut da bir köle azat etmektir. Bunları bulamayan üç gün oruç tutmalıdır. Yemin ettiğiniz takdirde yeminlerinizin kefareti işte budur. Yeminlerinizi koruyun (onlara riâyet edin). Allah size âyetlerini açıklıyor; umulur ki şükredersiniz!”²

Yeminin kefaretinde önce; on fakiri doyurmak yahut giydirmek veya bir köle azat etmek vardır. Kişi bu üçünden birini tercih edebilir. Bunlara güç yetiremeyen kimse, üç gün oruç tutar.

Bu âyet ve hadislerde geçen rakamlar vahye dayalıdır. Yoksul doyurmak şıkkını uyguladığımızda bu rakamların her birisini müstakil düşünmeliyiz. Yani her bir rakam müstakil bir “yoksulluk haline” tahsislidir. Bu rakamlar toplamı bir defada bir yoksula verildiğinde, sadece “bir yoksulluk hali” gözetilmiş olur. Bu açıdan eğer tamamı bir yoksula verilecekse oruç için altmış bir günlük, yemin için on günlük süre gözetilmeli, verilecek miktarlar bu sürelerle yayılmalıdır. Bu durumda da, bu tek kişi her gün aynı derecede yoksulluk hali içinde bulunuyor olmalıdır. Bu süre içindeki günün birinde herhangi bir şekilde yoksulluktan kurtulan kişiye vermeyi kesmeli, başka yoksullara vermelidir.

İki aylık kefaret bedelini baştan bir yoksula peşinen ve tek kalemde verdiğimizde, baştan bu kişinin iki ay süreyle yoksul kalacağını peşinen kabul etmiş olmaktadır. Hâlbuki bu bir zandan ibarettir.

Demek kefaret bedellerini öderken vahiyle gelen adede riâyet edilmelidir. Bunun için ya her gün bir yoksula vermelidir. Bu yoksul, her gün için ayrıca değerlendirilmek

şartıyla aynı yoksul da olabilir. Çünkü her gün ihtiyaç tekerrür ettiğinden bu bir yoksul her gün farklı bir yoksul hükmündedir.

Ya da baştan bir defa verilecekse, söz konusu adet kadar yoksullara bir anda dağıtılmalıdır.

Dipnotlar:

1- Buhârî, Savm, 30; Müslim, Sıyâm, 81

2- Mâide Sûresi: 89